

Tıp Eğitiminde Akreditasyonun Önemi

The Importance of Accreditation in Medical Education

Mehmet Emin Layık^{1*}, Mustafa Kasım Karahocagil², Pınar Kalem³

¹Hasköy Devlet Hastanesi Aile Hekimliği Polikliniği, Muş

²Yüzüncü Yıl Üniversitesi Klinik Bakteriyojoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı, Van

³Esenyalı Aile Sağlığı Merkezi, Pendik, İstanbul

ÖZET

Eğitim, ülkelerin olumlu anlamda her türlü ilerlemesinin temelini oluşturan en önemli öğelerden birisidir. Eğitim kalitesinin artırılmasında önemli bir yeri olan Akreditasyon; özellikle eğitim ve öğretim kurumlarında uygulanması gereken bir sistemdir. Akreditasyon; denk olma durumu anlamına gelir. 2008 yılında kurulan Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu (UTEAK); amaç ve hedeflerini, toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesi için tıp fakültesinde verilen tıp eğitim ve öğretiminin geliştirilmesi ve niteliğinin iyileştirilmesi, kurumlara yol göstermek, gelişimlerini desteklemek, işleyiş ve sürekliliğini izlemek olarak tanımlamıştır. Bu amaç ve hedeflerin karşılanmasında değerlendirme aracı akreditasyon süreci olarak adlandırılmıştır. Akreditasyon için en önemli aracın ise ulusal standartlar olduğu belirtilmiştir. Halen ülkemizde 22 tıp fakültesi akredite durumdadır

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, akreditasyon, ulusal tıp eğitimi akreditasyon kurulu (UTEAK)

ABSTRACT

Education is one of the most important elements of the country that form the basis of any progress in the positive sense. The accreditation, which plays an important role in improving the quality of education; A system should be implemented, especially in education and training institutions. Accreditation; It means the state of being equal. National Medical Education Accreditation Committee (UTEAK) has founded in 2008 goals and objectives development of medical education in the faculty of medicine and the improvement of quality in order to increase the level of public health, guidance to institutions, support the development, defined as monitoring the functioning and continuity. The evaluation tool in meeting the target and these goals was named accreditation process. The most important tool is stated that national standards for accreditation. Currently, 22 medical schools in our country are in accredited status.

Key Words: Medical education, accreditation, national medical education accreditation committee (NMEAC)

Giriş

Türk Dil Kurumu güncel türkçe sözlüğünde eğitim; ‘Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye’ olarak, akreditasyon ise ‘Denklik, denk olma durumu’ olarak tanımlanmaktadır (1). Eğitim, ülkelerin sosyal, kültürel, siyasal, demokratik ve hukuksal olarak ilerlemelerinin temelini oluşturan en önemli öğelerden biridir. Akreditasyon ise ülkemiz ve tüm dünyada eğitim kalitesinin artırılması için uygulanması gereken bir sistemdir (2). 1980’li yılların başında dünyada tıp eğitiminin niteliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır. 1988’de kabul edilip yayımlanan Edinburg

Bildirgesi ve 1993’de yapılan Dünya Tıp Eğitimi Zirvesinin önerileri tıp eğitiminde uluslararası standartlar olarak kabul edilmiştir. Bu yayımlarda tıp eğitiminin temel amacı ‘tüm insanların sağlıklı yaşamalarını sağlamak için hekim yetiştirmek’ olarak belirtilmiştir (3). Dünya Hekimler Birliği ise, tıp eğitiminin amacını, “hasta ve toplum için kaliteli, koruyucu ve tedavi edici hizmet vermeyi sağlayan bilgi, beceri, değerler ve davranış biçimlerinde ‘yetenekli ve yeterli’ olan hekimler yetiştirmek” şeklinde belirlemiştir (4). Bununla beraber, tıp eğitimi bir süreçtir. Tıp fakültesi tamamlanınca tıp eğitimi sona ermez. Bu nedenle tıp fakültesinden mezun olan her bir öğrencinin, yaşamlarının geri kalanında devamlı olarak öğrenme ve kendilerini geliştirmeyi nasıl devam ettireceklerini öğrenmiş olmaları, öğrenmeyi ve gelişmeyi sürdürebilme becerilerinin olması

gerekir. Yani kendi kendilerine öğrenmeyi doğal bir süreç olarak görüp yaşam boyu öğrenmek ve kendilerini geliştirmek için içinde güç ve aşk hisseden bireyler olmaları gerekir. Eğer eğitim baştan savma tarzında olmaz, planlı ve hedeflere yönelik davranış değiştirme süreci niteliğini olur ise öğrenciler bu nitelikleri kazanabilir. Ayrıca eğitimin, tüm komponentleri ile devimsel bir birliktelik göstermesi ana unsurdur (5). Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan 'Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği' 20.09.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik 'ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının idari ve akademik hizmetlerinin kalitesini yükseltmek ve Bologna Süreci kapsamında kalite güvencesi konusunda ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesi için gerekli çalışmaların başlatmak' amacını taşımaktadır. Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra Üniversitelerarası Kurul'un 30.09.2005 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuş, üyeleri belirlenmiş ve çalışmalar başlamıştır (6).

Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK)

YÖDEK, toplam on kişiden oluşur. Başkanı Üniversitelerarası Kurul tarafından bu kurul içerisinden seçilir. On üyeden dokuzu yine Üniversitelerarası Kurul tarafından, akademik değerlendirme ve kalite geliştirme uygulamaları konusunda deneyimli, her birisi farklı yükseköğretim kurumlarında görev yapmış kişilerden seçilir. Seçilen kişiler arasında sağlık bilimleri, temel bilimler, sosyal bilimler ve mühendislik bilimleri alanlarından en az bir üye olmalıdır. Son üye Ulusal Öğrenci Konseyi tarafından belirlenen öğrenci temsilcisidir (7). Üniversitelerarası Kurul, YÖDEK'in başkanını komisyon üyeleri arasından seçer. Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliğinde YÖDEK'in görevleri şu şekilde sıralanmıştır. "a) Yükseköğretim Kurulunun stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda, yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari hizmetlerinin değerlendirilmesi, kalitelerinin geliştirilmesi, kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması ile ilgili stratejileri, süreçleri, usul ve esasları belirlemek, gerektiğinde güncellemek ve yükseköğretim kurumlarına bildirmek, b) yükseköğretim kurumları tarafından hazırlanan yıllık değerlendirme raporlarını incelemek, incelemek ve kendi hazırladığı veya hazırlatacağı yıllık YÖDEK

Raporunu Yükseköğretim üst Kurullarının başkanlıklarına sunmak, c) Yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme ve kalite geliştirme kurullarından gelen kalite geliştirme çalışmaları arasından örnek uygulamaları, diğer yükseköğretim kurumları ile paylaşmak, d) Yükseköğretim Kurulunun stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda, yükseköğretimde uluslararası karşılıklı tanınma ve kalite geliştirme çalışmalarına Yükseköğretim Kurulu adına katılmak ve bu çalışmaların ulusal düzeyde yürütülmesini sağlamak, e) Yükseköğretim Kurulunun stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda, ulusal düzeyde yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını yürütebilecek bağımsız kurum, kuruluş veya kurullara Yükseköğretim Kurulu tarafından "Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi"nin verilebilmesi için usul ve esasları belirlemek, bu kapsamda başvuruları incelemek ve onay için Yükseköğretim Kuruluna sunmak, f) Yükseköğretimde uluslararası karşılıklı tanınma çalışmaları kapsamında, uluslararası düzeyde "Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi"ne sahip, yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını yürütebilecek bağımsız, uluslararası kurum, kuruluş veya kurulların tescil belgelerinin Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınması için usul ve esasları belirlemek, g) Kalite Değerlendirme Tescil Belgesine sahip kurum, kuruluş veya kurulların, bu Yönetmelikte yer alan yetkilerini sürdürebilmeleri ve gerektiğinde bu yetkilerinin Yükseköğretim Kurulu tarafından iptali için usul ve esasları belirlemek, h) Yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme, kalite geliştirme ve kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması çalışmaları ile ilgili yapılacak her türlü düzenlemede Yükseköğretim Kuruluna destek vermek" (7).

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu (UTEAK)

Türkiye de 2008 yılında Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu (UTEAK) kurulmuştur. UTEAK'ın kurulması; Tıp Sağlık Bilimleri Eğitim Komisyonundaki çalışmalar ve YÖDEK'in önerileri dikkate alınarak Tıp Dekanları Konseyi inisiyatifinde olmuştur. UTEAK kuruluş amaç ve hedeflerini "Tıp fakültelerinde verilen tıp eğitim ve öğretimini geliştirmek ve niteliğini iyileştirmek için kurumlara yol göstermek, gelişimlerini desteklemek ve ek olarak da kurumların işleyiş ve sürekliliğini izlemek" olarak açıklamış ve toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesi için gerekli bir durum olduğunu ifade etmiştir. Akreditasyon süreci; yukarıdaki amaç ve hedeflerin

denetlenmesinde, değerlendirme aracı olarak adlandırılmıştır. Ulusal standartlar akreditasyon için en önemli standarttır. Tıp eğitiminde ulusal standartlar 2009 yılında yayınlanmıştır. Yine 2009 yılında, akreditasyon süreç planları yapılmış, çalışma yönergeleri hazırlanmış, ilgili form ve klavuzların çalışmaları tamamlanmış ve bunların sonucunda haziran ayında akreditasyon için başvuran üniversitelerin kabulüne başlanmıştır. UTEAK ve ziyaret komitesi 150' ye yakın öğretim üyesi ile 2009' dan sonra başvuran üniversiteler için bir yada iki günlük 22 eğitim programı ve çalışma toplantısı gerçekleştirmiştir (8).

Tıp Eğitimi Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD)

UTEAK program ve çalışmalarının bağımsız bir ortamda yürütülmesi için, YÖK' ün önerisi ile 2010 Temmuz' da Tıp Eğitimi Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD) kurulmuştur. TEPDAD ilk genel kurulunu Aralık 2010 da yapmış ve UTEAK'ın kurul ve komisyonlarında görev yapmış kişilerin derneğe üye olabileceğini belirtmiştir. Dernek; kalite değerlendirme belgesi almak ve bağımsız bir akreditasyon kuruluşu olarak tanınmak için YÖK'e başvurmuş ve Kasım 2011 de bu başvurusu kabul edilmiştir (9). TEPDAD'ın merkezi İzmir'dedir ve başka şubesi yoktur. Dernek temel amacını, "tıp eğitimi programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak Türkiye'de tıp eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak ve böylece bilim ve toplumdaki gelişmeler ile hekimlik uygulamalarını bütünleştirip, toplumun sağlık sorunlarına yüksek nitelikli sağlık hizmeti ile cevap verebilecek bilgi, beceri ve tutuma sahip, mesleki yaşamı boyunca bildiklerinden daha fazlasını öğrenme isteği ve becerisi kazanmış, bilimsel gelişmelere katkıda bulunabilecek yeterlik ve yetkinlikte hekimler yetiştirilerek toplumun sağlık düzeyinin ileri götürülmesi" olarak açıklamıştır (10). TEPDAD tüzüğü Haziran 2013 tarihinde yayımlanmıştır. TEPDAD, Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu (UTEAK) ve alt komisyonlar olmak üzere toplam 4 organdan oluşmuştur (11). TEPDAD'ın kuruluşunu takiben çalışma yönetmeliğinde UTEAK'ın görev tanımı yeniden yapılmıştır. UTEAK'ın görevleri; "Türkiye'de mezunlarına "Tıp Doktoru" unvanı veren fakültelerin mezuniyet öncesi eğitim programlarının TEPDAD adına akreditasyonu için ayrıntılı bir program düzenlemek, değerlendirmek

ve akreditasyonla ilgili kararları almak, Tıp Fakültelerinin hazırladığı özdeğerlendirme raporlarının değerlendirmesinde ve değerlendirme ziyaretleri sırasında görev yapacak üyeleri belirlemek, yürürlükteki akreditasyon süreçleri ilgili gerekli gördüğü değişiklik önerilerini yönetim kurulu'na sunmak" olarak tanımlanmıştır. UTEAK toplam 17 üyeden teşekkül etmekte olup, bu üyelere 7(yedi)'si yönetim kurulu tarafından belirlenmiş tıp fakültesi öğretim üyelerinden, 4(dört)'ü yönetim kurulu tarafından görevlendirilen en az biri pratisyen olmak üzere 4 hekimden, sağlık bakanlığı tarafından önerilen ve yönetim kurulu tarafından görevlendirilen 1 (bir) hekim üyeden, bir önceki UTEAK başkanından, UTEAK sekreterliğini yürütmek üzere yönetim kurulu tarafından görevlendirilmiş bir TEPDAD üyesinden, fakültelerin kuruluş yılı sırası dikkate alınarak 3 (üç) yıllığına görev alacak, ilgili fakülteler tarafından önerilen ve yönetim kurulu tarafından görevlendirilmiş 2 (iki) tıp öğrencisinden, yönetim kurulu tarafından belirlenmiş 1 toplum temsilcisinden oluşmaktadır. UTEAK'da akreditasyon kararları en az onbir oy ile alınmaktadır.

UTEAK ve Komisyonları

UTEAK, Değerlendirme ve İzleme Ziyareti Komisyonu (DİZK), Standartları Belirleme ve Geliştirme Komisyonu (SBGK) ve Danışmanlık ve Eğitim Komisyonu (DEK) olmak üzere 3 alt komisyondan oluşmaktadır. DİZK, Özdeğerlendirme Raporu (ÖDR) değerlendirmesi sonucu UTEAK tarafından değerlendirme ziyareti yapılmasına karar verilen fakülteleri komisyon üyelerinden belirlenmiş 5'er kişilik ekipler aracılığı ile ziyaret eden, kurum ziyaret raporu hazırlayan ve UTEAK'a bildiren, akreditasyon adaylığı statüsü verilmiş kurumları tekrar ziyaret eden ve akredite olan tıp fakültelerinin periyodik izlemine gerçekleştiren bir komisyondur. On üyeden oluşan SBGK, ülkemizdeki tıp eğitimi programları için, evrensel kurallar ve standartlar ile ulusal gereksinimleri bir arada değerlendirerek, ulusal standartlar belirlemek ve sürekli geliştirilmesini sağlamaktadır. Komisyonca belirlenen temel ve gelişim standartları Yönetim Kurulu tarafından onaylandıktan sonra yayın haline getirilmekte ve bir sonraki dönemde uygulanmak üzere tıp fakülteleri ve ilgili tüm kurumlara dağıtılmaktadır. On üyeden oluşan DEK ise, Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Standartları doğrultusunda kurumları bilgilendirmek amaçlı eğitim ve danışmanlık programları ile belgelerini hazırlamakta,

akreditasyon sürecine başvuran, başvurmayı düşünen tüm kurumların talebi ve Yönetim Kurulu'nun görevlendirmesi ile ilgili konularda, kurumlara bilgilendirme ve ileri eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermekte, UTEAK ve diğer komisyonlarda görev alan üyelere eğitim ve danışmanlık hizmeti vermekte ve akreditasyon süreci ile ilgili başvuru formu, kılavuz gibi belgeleri hazırlamaktadır (12).

Akredite Üniversitelerimiz

UTEAK'a akreditasyon amacıyla ilk başvurular Akdeniz Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi Tıp Fakülteleri tarafından yapılmış olup, bu başvuruları 2011, 2012 ve 2013 yıllarında Ankara Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi (Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ve İstanbul Tıp Fakültesi), Mersin Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültelerinin başvuruları izlemiş, böylece bu fakülteler hakkında ilk akreditasyon sürecine başlanmıştır. Halen ülkemizde 22 tıp fakültesi akredite konumda olup, pek çok tıp fakültesinin akreditasyon süreçleri ve hazırlıkları devam etmektedir (13). UTEAK'ın 2014 yılı Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Standartları, "Amaç ve Hedefler", "Eğitim Programı", "Öğrencilerin Değerlendirilmesi", "Öğrenciler", "Program Değerlendirme", "Öğretim Elemanları (Akademik Kadro)", "Eğitsel Kaynak ve Olanaklar", "Yönetim ve Yürütme" "Sürekli Yenilenme ve Gelişim" olmak üzere 9 ana başlık altında toplanmış; bu ana başlıklar altında 43 temel standart (TS) ve 48 gelişim standardı (GS) olmak üzere 91 ulusal standart tanımlanmıştır. TS Akredite olmak isteyen fakülte tarafından "mutlak" karşılanması gereken standart, GS Mezuniyet öncesi eğitim programının niteliğini geliştirmeye yönelik, karşılanması durumunda yüksek nitelik göstergesi olan standart olarak tarif edilmiştir (14).

Kaynaklar

1. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
2. Gencil U. Yükseköğretim hizmetlerinde toplam kalite yönetimi ve akreditasyon. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2001; 3(3): 164-218.
3. Sayek İ, Odabaşı O, Kiper N. Türk Tabipleri Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu 2010. 1nci Baskı. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi. 2010.
4. Bahar Özvarış Ş. Topluma dayalı tıp eğitimi. Toplum Hekimliği Bülteni 2007; 26(3):1-6.
5. Yıldırım Sözmen E. Eğitimde kalite yaklaşımları. Tıp Eğitimi Dünyası 2004; 16: 3-10.
6. Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi 2007, <http://www.yodek.org.tr/yodek/files/7aa12f8d2582deb44d4249c7aa4a2020.pdf>, (son erişim tarihi:19.04.2016).
7. Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği, http://www.yodek.org.tr/download/yonetmelik_dl.pdf, (son erişim tarihi:18.04.2016).
8. UTEAK Tanıtım, http://www.uteak.org.tr/uteak_tepdad/1, (son erişim tarihi:18.04.2016).
9. TEPDAD Tanıtım, http://www.uteak.org.tr/uteak_tepdad/5, (son erişim tarihi:18.04.2016).
10. TEPDAD Tanıtım, http://www.uteak.org.tr/uteak_tepdad/5, (son erişim tarihi:18.04.2016).
11. TEPDAD Tüzüğü, <http://www.uteak.org.tr/uploads/TEPDADTuzuk.pdf>, (son erişim tarihi:18.04.2016).
12. TEPDAD Çalışma Yönetmeliği, http://www.uteak.org.tr/uteak_tepdad/4, (son erişim tarihi:18.04.2016).
13. TEPDAD Tarafından Akredite Edilen Programlar, <http://uteak.org.tr/akreditasyon>, (son erişim tarihi:18.04.2016).
14. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Standartları 2014, http://www.uteak.org.tr/uploads/belge/MOTE_STANDARTLAR_2014.pdf, (son erişim tarihi:18.04.2016).